

SZÉPIRODALMI

FIGYELŐ.

14-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipacsa sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utca 4-ik szám.

A IRODALMI MÉLTÓSÁGRÓL. *)

Századunk kezdete óta, a korszellem sok olyan intézményt és szokást törölt el, melyeket hajdan lényegeseknek tartottak bizonyos osztályok, közhivatalok és foglalkozások méltóságára nézve.

Ezelőtt harmincz vagy negyven évvel nagyon illetlen dolognak tekintették volna például Angliában, ha bármiféle törvényszéki hivatalnok közönséges öltözetben jelent volna meg hivatalos eljárásaiban; sőt mainap is fölveszi még bizonyos alkalmanknál a parókát és tógát.

Igy volt az a magánéletben is. – A gyermekek szülei, az alattvalók kényuraik, a polgárok a főurak iránt oly kiszámított fesszes modorban viselték magukat, mely a jelenkor fölvilágosodott embere előtt majd nevetségesnek látszik.

A legtöbb nagy pompával véghezvitt szertartás egészen kiment divatból, vagy elvesztette nagyrészt előbbi jelentőségét és fényét.

Hasonló változás történt az irodalom majdnem minden ágában is.

A jelenkori könyvek nagy része oly közönséges irálylyal van írva, mely sértette volna a mult század íróinak méltóságát. Alig van husz éve, hogy a minálunk is eléggé ismert Macaulay óvást tett az „Edinburghi Szemlében“ ez vagy amaz aljas vagy a történet méltóságát sértő phrasis ellen, melyet maga is használt későbbi műveiben.

Sok köztetszésű író most folytonosan

*) Szabadon átdolgozva a Cornhill Magazine-ban megjelent „Dignity“ czimű czikk után.

oly modorban ír, melyet a mult századokban aljasnak tartottak volna, és sok költői mű szerzője oly szélsőségekben gyönyörködik, mik Sterne legvadabb ötleteit is felülmulják, és melyet a mult század bármely írója a jó izlést sértőnek tart vala.

Ezen változások, kétségkívül, összefüggnek az általános politikai és társadalmi mozgalmakkal a mult század végén; és ha ezekben rejlik is amazok oka, ezen körülmény még nem bizonyítja, hogy üdvösek ránk nézve.

Egy bizonyos korszak szelleme szülhet ugyan változásokat, de ebből még nem következik, hogy azon szellem jó és üdvös is legyen.

A főérv, mely a jelenleg hanyatló ősi szertartások, szokások és irodalmi szabályok mellett szól, ezek szigorú megtartása századokon át: és az első kérdés ezen változások jellemét illetőleg: mi tulajdonkép az a méltóság és mi ennek haszna?

A legnehezebb feladatok egyike a társadalmi élet, a lélektan és szépészet terén oly fogalomnak meghatározása, mely sajátkép végetlen: ki határozta még például meg tökéletesen a szépnek vagy a szerelemnek fogalmát?

Ilyen a méltóság fogalma is, s ezt legjobban határozzuk meg talán, ha azt mondjuk, hogy a méltóság a magatartás oly módja, mely bizonyítja, hogy az illető egyén beszédjében és írásában, a magán- és közéletben, helyes fogalmakkal bír azon tiszteletről, melyet ő másoktól vár, és melylyel ő vi-

szont másoknak tartozik, és hogy ebbeli saját jogaihoz ép oly szigorúan ragaszkodik, mint a milyen kész a másokéit elismerni és tiszteletben tartani.

A méltóság ezen meghatározásából önként következik, hogy annak szabályai és törvényei az egész emberi társadalomra kiterjednek, és részint a köz- és magánéletre részint az irodalomra vonatkoznak.

Ezen osztályok és törvények közt az irodalomra vonatkozók legkevésbé határozzák meg; de különben sem tennék meghatározásuk és összegyűjtésük által valami nagy hasznót az irodalomnak; mivel nem létezik oly tekintély, mely az illetőket megtartásukra kényszerítse.

Ez ily codexnél sokkal illetékesb tekintély a *közvélemény*, melytől sok élő népszerű író megtagadja az illő tiszteletet.

Ezek kétségkívül vétkeznek az irodalmi méltóság ellen; valamint azon írók is, kik boszantó pontossággal bocsátkoznak jelentéktelen részletezésekbe, kik kizárólag mulattatási czélból irnak, vagy saját érzelmeiket tárják ki szükségtelenül az olvasó előtt; de főleg azok, kik bármi tárgyról oly irmodort használnak, mely annak fontosságát felülmulja.

Ki tagadná, hogy mindezek jelenkori irodalmunknak általános hibái, melyeknek főforrásai: a *hiúság* és *haszonlesés* az írók részéről; *kielégíthetlen kíváncsiság*, *közönséges mulattatási vágy* és *becsmérlési szenvedély* az olvasó közönség részéről.

E hajlamok növekedését sehol sem nyomozhatjuk oly jól, és sehol sem szült az oly jellemző eredményeket, mint a ledér napi irodalomban, melynek befolyása kiváltképpen nagy azon olvasókra, kik alapos nevelést nem nyertek.

Több szembetünő ok a nagy tömegben az irodalmi élmények iránt oly mohó vágyat keltett, mely határos a szenvedélyvel.

Ha napjainkban a néptömeg egy része nagy előszeretettel viseltetik is azon élmények iránt, mik testi erőben és ügyességben állanak (az úgy nevezett atletikai és acrobata-mulatók): ennél mégis sokkal nagyobb részét teszik a szenvedélyes regényolvasók; — kedvelik pedig kiváltságosan az azon regényeket, mik a közéletet ábrázolják: azaz az olvasók saját életkörülből vannak

merítve, és mi egyébnek köszönhetik főleg legnépszerűbb regényíróink népszerűségüket, mint annak, hogy műveikben kisebb-nagyobb ügyességgel — némelyek geniálitással festik a legrészletesebben a tömeg közönséges érzelmeit és azon eseményeket, mik száz meg száz magán család körében naponkint valóban történnek vagy történhetnének.

Ennek természetes következménye az, hogy az ily regények olvasója nagy gyönyört talál abban, midőn más — őt legkevésbé sem érdeklő — embertársait nyelvén hordhatja szüntelenül.

Vagy ezek születése és halála, szerelmi viszonyaik és házasságaik, apró hiúságaik, sikerök vagy bukásuk az életpályán nem képezik-e tartalmát azon számtalan regényeknek miket fő időtöltése — mulatsága — és szórakozásaúl elolvasott; és tetszése és gyönyörködése ily tartalmú olvasmányban nem hasonló-e nagyrészt a cselédjéhez, midőn ez pályatársaival a maga profán módja szerint a magán- és családélet számtalan hasonló mozzanatait regisztrálja és ezek fölött majd helyeslő majd roszaló nézeteit, illetőleg ítéletét, nyilvánítja.

Kétségtelen, hogy főleg a vidéki olvasó, olvasmányainak fő gyönyörét azon érdeken találja, melylyel ő maga más embereknek valódi vagy költött magánügyei iránt viseltetik.

Az elmének ez iránya pedig homlok-egyenest ellenkezik az *egyéni méltósággal*, mely — mint felebb mondtuk — épen embertársaink jogainak szentül tartásában és tiszteletében áll.

Ennél szentebb joggal alig bir a társadalmi élet, és ez korántsem szorítkozik azon pusztá hatalomra, melynél fogva visszautasíthatjuk a hivatlan tolakodást; se nem tiszteljük azt illőképen, midőn egészen kerüljük is a közvetlen beavatkozást más ember ügyeibe.

Ha e jog erkölcsi vagy szellemi értelme szerint akarunk cselekedni — miáltal egyedül tarthatjuk meg jellemünk valódi méltóságát: szükséges, hogy nem csupán a magánélet titkaiba közvetlenül ne avatkozzunk, hanem hogy elménk minden oly gerjedelmét elfojtsuk, mely végre is elragadhatna ily irányra.

Szükséges, hogy kerüljük azon divatos és nem ritkán orozátlan kandiságot, mely arrogálja, hogy minden ember magánvisellete és jelleme szabad és alkalmas tárgy elme-futtatásra, és végre nem szabad elfelednünk, hogy nagyon méltóságellenes dolog művelt emberre nézve, ha elméjének iránya által azt mutatja, miszerint nincs hasznosb foglalkozása, mint beavatkozni oly ügyekbe, mik öt tulajdonkép nem érdeklik.

Ez elmeirány különös szüleménye azon profánálás, melyet irodalmunk nem csekély része gyakorol, és mely által az olvasóban hasonló hajlamot kelt.

Ha ez irmodor már magában véve is csökkenti az irodalmi méltóságot, káros hatása még észrevehetőbb, midőn a profanált tárgyakat vesszük tekintetbe.

Ezek gyakran oly kényesek, oly szentek, hogy egy kis enyelgés is megárt nekik. Oly emberek, kik csupán mulattatás kedvéért olvasnak, kétségkívül rövid idő alatt hozzászoknak, hogy közönséges és kicsinylő világban nézzék azon tárgyakat, mik folytonosan mulattatják.

Nemcsak valószínű, hogy a családélet-ről ily szellemben irt regények olvasója az író nézeteit magáévá tegye, hanem majdnem elkerülhetlen, és minthogy számos író — különösen azok, kik a nép legalsó osztálya számára irnak — népszerűségüket főleg torzképezési ügyességöknek köszönhetik, olvasóik is hamar megszokják az élet különböző viszonyait ugyanazon világban tekinteni, mint minőben olvasmányaikban festve látták.

Számtalan példával illusztrálhatnók ez állításunkat.

Mikép szokták például a napákat festeni?!.. Nem az ármánykodó, mindenbe beavatkozó, tolakodó, kíváncsi, gyanakodó nők mintaképeiül-e?

És nem valószínű-e, hogy ez számtalan családban sok gyanakodásra és vizálgódásra adott okot.

Hasonló szellemű regények nem szültek-e sok nőben azon annyira nevetséges férjhez menési szenvedélyt, melynél fogva minden férfiúban leendő férjüket látják.

Nincs az életnek oly viszonya, melyben nagyobb egyéni méltóságra volna szükség, mint az ellenkező nemhez tartozó szabad

egyének érintkezésében, és ki tagadná ez életviszonyra nézve is az olvasmányok nagy befolyását?

Ez érintkezésnek mindig kecssteljesnek, képzőnek és lélekemelőnek kellene lennie, mint a mely ébresztője lehet az emberi szenvedélyek legedésbikének és legboldogítóbbjának; de egyszersemind a legpokoliabbnak is.

Ez pedig nagyrészt az érintkezők kölcsönös tiszteletétől vagy egyéni méltóságtól függ; de annyi bizonyos, hogy mind-egyikökre, de főleg a nőkre legnagyobb befolyást gyakorolják ép ekkor az előbbi olvasmányok, mikben saját gondolataik és érzelmeik és ezeknek következményei, boldogítólag vagy kárhozzátólag, leírva voltak.

A jellemméltóság hiánya, melyet a családéletből merített ily profán művek okoznak, oly hiba, mely iránt az olvasó sokkal fogékonyabb, mint az író, bár ez is ép oly mértékben ki van annak téve, mint a minőben leereszkedik olvasóihoz, és eltéveszti szemé elöl az irodalom magasztosb funkcióit.

Tagadhatlan, hogy a lángeszű író a családélet legkisebb részleteinek leírásában is feltüntetheti fényes tehetségeit; s minthogy a legnagyobb lángész sem szabadithatja fel magát egészen a korszellem befolyása alól, igazságtalanság volna jelenkori íróinkat megróni az ily tárgyak iránti előszeretőkért.

Az is kétségtelen, hogy a geniális és szilárdjellemű író keze alatt készült ily művek kemény leczkéket és keserű tanulságokat tartalmaznak; csak hogy ezek, fájdalom, csekély kivételeket képeznek a fentebbi osztályhoz tartozó vásári munkák számához képest.

Napjainkban, mikor a nép legnagyobb része oly rendkívüli anyagi czélok elérésére törekszik, melyek inkább fölemésztik és kifárasztják az elmét, sem mint fejlesztenék: általános a hajlandóság az élet magasztosb czéljairól s nemesb törekvéseiről csak felületes és futólagos tudomást szerezni, a szórakozást, nem pedig a komolyabb tanulmányt, tüzvén ki czélul.

Ez a divatos irodalom fő iránya.

Az utolsó tizedekben megjelent könyvek nagy része nemcsak nem bír állandó becsesél, hanem ennek hiányán alapítja igényeit a népszerűségre.

Kelendőséget igényelnek azért, mivel bizonyítják, hogy szerzőjük cseppel sem bölcsőbb olvasóinál, és hogy az, a mit nekik nyújt, semmi egyéb, mint közönséges ember közönséges gondolatjainak gyűjteménye.

Az ily könyvek szerzői fölteszik — és a mint a dús eredmény mutatja — helyesen, hogy a tömeg általában rokonszenvvel viseltetik az író azon impulsusa iránt, mely rábirja, hogy hosszasan megírja és kinyomtassa azon ledér csevegést, melylyel olvasója életének sok üres óráját töltötte, és műve annál nagyobb tetszésre számíthat, minél ügyesebb az összeköttetés és minél csattanósabb az irmodor.

Nem gúny, ha állítjuk, mi-zerint ily cizmű munka: „*Lapok nevezetes emberek életéből, kiknek neve M. . mel vagy N. . nel kezdődik*“ szép példája azon könyveknek, miket jelenleg a népszerűek közé soroznak.

Végzetetlen nagy a kár, mit az ily nemü munkák tehetnek és tesznek, annál inkább, mivel azon gyöngéd vétkek közé tartoznak, melyek nem sértik az illetők érzelmeit, se nem háborgatják lelkiösméretét.

Megszilárdult igazságok, hitel és tekin-tély ellen irányzott támadások hatását nemcsak az általuk ébresztett zaj és izgatottság is gyöngítik, hanem e támadások bizonyos lelki erőt is föltételeznek azon egyének-nél, kikre hatni törekszenek, melylyel pedig a gyávák és henyelők, a komolyabb tanulmányt kerülők nem birnak.

Hány ily munka van, melyeket bizonyos emberek kézbe venni sem mernek!

Az üres, értéktelen könyvek ellenben nem tartatnak veszélyeseknek, bár azon kiváltságos hatalommal birnak, hogy indolens és gyöngélméjű emberekben eléggé olcsó megelégedést szülnek saját gyöngeségeik iránt, melyet ők rokonszenvnek neveznek.

És valóban a közönséges és triviális emberben nem csekély önmegelegetést szül azon tudat, hogy létezik számára közönséges és triviális irodalom, melynek segélyével bármi tárgyat saját közönséges érzelmei világában szemlélhet.

Az ily olvasót untatja és kifárasztja a magasbra törekvő mű; míg ellenben hévvel ragaszkodik azon csillogó, de felületes iro-

dalni termékekhez, mik egy részt megmen-tik a legnevezetesb események tökéletes nemtudásától, másrészt pedig azon édes meggyőződésben ringatják, hogy a hősök és szenteknek tartott emberek ép oly kicsinyek és gyarlók, mint ő maga, és így tökéletesen igazoltnak találja, ha önmagát és a magá-hoz hasonlót az okos emberek mintaképé-nek tekinti, melyet túlszárnyalni esztelen-ség vagy affektálás.

Csak azon irodalmi művet mondhatjuk pedig hasznosnak és méltóságosnak, mely az olvasót komoly gondolkodásra indítja, és figyelmét azon magasztos eszmékre és nagy elvekre irányozza, miken a mindennapi élet is alapszik, és mik nélkül emez érték-telen és kicsinyes.

Az élő nemzedéknek nincs fontosb tanulni való leczkéje annál, hogy bármi nagy diadalokat nyerjen is valaki az élet szinpa-dán, e külső diadalok mind értéktelenek, ha belső vagy erkölcsi jelességből nem eredtek.

Mig e meggyőződésre nem jutott az em-ber, addig valódi maradandó becsü tettek-ről és művekről nem lehet szó. — Ez egyaránt áll a kalmár- és államférfura, az író-és művészre, az egyházférfi- és viláگیرa, és általán minden emberre nézve, ki bizonyos célra törekszik.

A divatos scepticismus ez állítás igaz-ságát a legkülönbözőbb módon ügyekszik felforgatni; de egyenesen még sem meri megtámadni, mivel ez esetben oly ellen-mondásokba és erőtlen állításokba merül-ne el, miket a legfurfangosb irály vagy a legfinomabb humor sem takarhat el.

A legbiztosb gyógyszer az elme ily irá-nya ellen a méltóság, melyet modorunk, gondolataink, tetteink, — de főleg irodal-munkban tanusítunk.

És ezen méltóság érdemes arra, hogy a szabadsággal megoszssa „a legfenségesb tetteink kútforrásának“ czimét, és buzgóan kellene azt mivelnie mindenkinek, bármi szerény helyet foglaljon is el a társadalmi életben.

Bizonyos korszakokban nagy nemzeti, vallási és politikai kérdések oly szenvedély-lyel merülnek föl, hogy sietett megoldásuk-nál a nemzeti jellem egész szerkezete szá-zadokra ható következtetésekkel tétetik koc-zára.

Nemzeti létezésért vítt háborúk — mint Róma és Carthago, Persia és Görögország közt — nagy vallási korszakok — a reformatió és keresztháborúk — nagy politikai harcok — az angoloké Cromwell idejében — támasztanak ily kérdéseket; és eldöntések ideje alatt önmagukból kiemelik a résztvevő embereket, bizonyos magasztosb színezetet kölcsönözvén egész életöknek és bizonyos emelkedettséget, mely némileg megfelel az általuk elfoglalt színpad és az általuk eljátszott dráma nagyságának.

De a nagyságot csak azon idők rajló izgatottsága támasztja, nem pedig maga az idő.

A tenger és levegő ép oly nagyszerűek nyugodt állapotban, mint midőn zajlásuk hajótöredékekkel lepi el a partokat.

A tenger és lég okozzák a viharokat, nem pedig a viharok amazokat; ezek csak feltűntetik amazok nagyságát és erejét.

II. Fülöp, Erzsébet királyné és IV. Henrik nem dicsőítették a reformatiót politikájuk és háborúik által: hanem a reformatió őket. — És maga a reformatió azon mélyebb tényből nyerte jelentőségét, hogy az embe-

rek élnek és meghalnak, de halhatatlan lélekkel és öröklétű rendeltetéssel bírnak.

Ez minden méltóságnak igazi forrása, mely minden időben egyaránt létezik; bár némely korszakban és országban az élet oly csendes, hogy az ember könnyen elfeledi e mély igazságot.

Napjainkban, kedvező időben tengeri hajón utazókhoz hasonlítunk: a mozgás oly gyöngé, a hajószobák oly kényelmesek, a víz tükre oly sima, hogy alig hihetjük, miszerint e vidor és üde jelenet a rémület és főségeség elemeit is magában foglalja.

És valóban néhány gondolkodó író anynyira megdöbbsent a nagy tömeg parányiságán, hogy komolyan kérdik, vajon ily ephemer lények méltók-e akár a mennyországra, akár a pokolra!

De bármi legyen is rendeltetésök haláluk után, annyi bizonyos, hogy földi vándorlásuk ideje alatt sokkal magasztosabb a hivatásuk annál, melyre jelenleg az e cikkben elősorolt maszlagos befolyásoknál fogva törekszenek.

S van-e biztosabb és méltóbb gyógyszer e veszélyes bajra az irodalomnál?!

DALLOS GYULA.

BELIRODALOM.

MALVINA KÖLTEMÉNYEI. 1861. Kiadja Ráth Mór. (Folytatás.)

Ily részleti szépségeket, hol valami jó van mondva, ha nem is szembeötlő eredetiséggel, de legalább nem a próza nyelvén, többet is szemelhetnénk ki Malvina költeményeiből. A „Költészetem“ című vadvirágos versben — mely különben, mint egész, Petőfi viszhangja, jó a bezárás: hogy e vad virág beéri öntözés helyett az ég harmatával, s a költő lelkére harmat gyanánt száll az ihlettség. A „Zászlónk“ címűnek pathetikus hangját dicsértem főnebb; a tartalomra azt jegyzem meg, hogy a hol a zászló „kettétörik és a néma sirba hull“ ott a vers is *kettétörik*, mert ha már egyszer pusztulva s temetve a zászló, hogy „loboghat“ azután is fenn? — Az „Őszi est“-ben a fák rejtelmes zúgása nem rosziul van képzelve „a haldokló természet hattudalának.“ Ugyanott szép az is, midőn: „a szabadult gondolat kibontja

sugár szárnyait s a kétkedőnek éjjelen oly sok lesz a sugár, hogy nála *olvashatni* vél a sors betűi közt.“ Rövid couplet-jei közt is — melyek nagy részét prózaisággal róttam meg — akad talpraesett. Ilyen a „képmutató szerelmeshez“ szóló, kivel tudatja, hogy „színpadon kívül nem hat rá komédiás“ — az „Egy nősilő emléklapjára,“ kit ugyi biztat, hogy: sorsjáték a házasság: *ritka* ott a ki nyer, — de a ki nyer, *sokat* nyer, s csak az nyer, a ki *mer*; a „Rosz, rosabb, legroszabb“ — „Bálványozás büntetése“ — „Szeretőknek“ — „Hogyha talán“ — „A feledés“ — „Fáj“ — miben fájlalja az emberek érzéketlenségét, de azt még *inkább*, hogy ő maga se nem nagyobb nálok, se nem jobb. Ezekben s a hasonlóban legalább mutatkozik költői gondolat, nem úgy, mint a főnebb idézett ürességekben. Vannak továbbá költeményei, melyeknek *dallamán* ömlik el az a valami, de bennök aztán semmi új sincs. Az ilyet sem lehet többnek számítunk részbeli szépség-

nél, mert a dallamosság magában csak egyik tényezője a költemény jóságának. Ide való már a „Hortensia dala“ — „Mióta szeretlek“ — „Ha látsz bimbót“ — „Oh mond“(d) — „Százszor széphez“ — „Májusi éj“ — „Emléklap“(129) — olyanok, mint ismerős dallam, mely tetszik a fülnek, habár *szavak* nélkül dúdolja is valaki.

Midőn főnebb azt mondom, hogy M. költeményei közt „kevés oly darab van, mely mint egész érőt érne,“ nem azt akartam kifejezni, hogy nincs érke a dal *egysége* iránt. Van néhány verszetje, hol ez egység is megtörik, de jó-nagy része költeményeinek olyan, hol a mellék gondolatok egy fő gondolat alá csoportosúlnak, s így formailag nem hiányzik az egység. A baj többnyire az, hogy a mellék gondolatok, mint föntebb a „Magány“ cz. versnél kimutattam, alig emelkednek felül a sekély próza színvonalán, vagy elhasznált közhelyekből állanak; a fő gondolat pedig se nem oly eredeti, se nem oly költői, hogy megbirja a reáhalmozott locus communisok, vagy prózai melléklet élettelen lomját. Ha a fő gondolat nem újabb, mint például ez: „ihletés teszi a költőt“ (a „Kérdezd kedvesem . . . cz. versben); ha nem több, mint egy kis ellenlét: „ketten voltunk eddig s vigasztaltuk egymás panaszainkkal, — most „im itt állok *árván magam*“ („Emléklap“ 47 l.); vagy szintén az a szokásos ellentét a *mult és jelen* között, melyen a „Ne kérj tőlem szerelmet“ (50 l.) „Nem keresem én a . . .“ (52 l.) feliratú vers alapul: akkor hiába minden egység, a költemény alatt jár és marad. A „Forgandó sors kereke“ cziműben már kissé többet nyom a gondolat: ha a sors kerék *forgandó*, ugy reménye lehet a hazának, hogy *jóra* forduljon annyi szenvedés után. De mind ez, s a hasonlók nem elég hatályosak arra, hogy alapeszméül szolgáljanak, s csupán a többi részek lapossága teszi, hogy feltűnnek egy kissé, mint sik rónán a legnagyobb hegy: a határdomb. Nem *költ meg* az ily eszme, mondhatnók, a sütőházból vett hasonlattal; nem elég erőteljes arra, hogy az egész költemény kovásza, éltető lelke legyen. Guny nélkül használom e konyhai hasonlatot: mert semmi mással nem bírom oly érthetőleg kifejezni az alap eszme jóságának föltételét, mint ha azon darab élesztőhöz hasonlítom, mely áthatja az egész süteményt: erőt, emelkedést, gömbölyűséget, s úgy szólva életet adván neki. Minden attól függ, hogy ez élesztő jó legyen: ne *régi*, ne *gyönge*, ne *kevesebb*, mint szükséges.

Most, a részletekben többé vagy kevésbé méltányolt darabok után, azon kised számú költeményekre jön a sor, melyeket, *egészül* is, élvezetesen olvashatni. Ilyennek találtam én ama rövid dalt, mely így kezdődik: „Hallgattad örömmel a lányka dalát, ábrándjait, álmait, szive baját.“ Az egy nyelvhibán („elhangza) átsiklik az ember. Ilyen a „Ne bántsátok szép ifjamat“ miről főnebb

szóltam Ilyen még a „Hogyha széttekintek“ kezdetű, melyben a költő elébb kellemes kultúrügyakat sorolván fel, így végezi:

Fáj lelkennek nagyon,
Hogy *ily szép világon*
Oly végtelen az én
Boldogtalanságom.

Ilyen az, mit a főnebb idézett prózaiságok ellensúlyaképp igazságosnak látok egészen ide írni:

Elmondám az égnek gyötrelmim, bánatom,
S az ég is elborult meghallván panaszom;
S a holdnak elmondám a hideg éjszakán,
Az is elsápadott kinomnak hallatán; —
S bűgött a gerle-pár panaszló éneket,
Midőn azt megtudá, mit e szenvedett; —
Elmesélém én azt a lomboknak a fán,
A lomb között búsán megszólalt csalogány;
S a kis virág meghallván szenvedésimet,
Meghajtá bús fejét, — sírt harmatkönnyeiket;
Megindult szikla bércz kinomnak jajszáván,
Panaszoló hangomat hiven viszhangozván.

S midőn embereknek elmondám bánatom, —
Közönnyel hallgaták (ők) végig panaszom.

Ilyen még a nem egészen sikerült, de a románcz hangulatát s formáját meglehetősen eltaláló „Hallámadár“(108 l.) — továbbá „Az érzés világa;“ S azon kettő, melyet szintén kiírok. Az „Agglegény“ ama gyöngéd satírával csipkedi tárgyát, mely nőknél férfiak irányában annyira kellemes. „Virginia“ pedig a balladai formába ömlik szerencsésen. Ime mindkettő.

Az agglegény.

Hej lányok! ne büszkélkedjétek,
Kedvemre egy sincsen köztetek:
Igy szólt egykor a hetyke gyerek,
Nem egy rózsából áll a berek.

Zsuzsa nem kell, mert arcza barna,
Nagyra sápadt, s parányi Irma:
Igy szólt mindég a hetyke gyerek:
Nem egy rózsából áll a berek.

Van országunkban leány elég,
Jut énnekem is szép feleség:
Igy szólott még a hetyke gyerek:
Nem egy rózsából áll a berek.

Nem egy rózsából áll a berek,
Házasodni én még nem megyek;
Addig szólott így a vén gyerek:
Mig rózsátlanná lön a berek.

Kétségtelen, hogy e kis darab akármely versgyűjteményben helyet foglalhatna. Ugyanazt mondhatjuk „Virginia“ felől mely itt következik:

„Virginia! édes lányom!
Nézd e tört kezemben,
Virginia édes lányom!
Nézd a *könyt* szememben,

Érted lányom! gyalázat- és
Halálról beszélek'
„Véred vagyok, megértette
Nagy lelked' e lélek.“

„Adj egy csókot, nézzem arcod,
Nem félsz Róma lánya?
Im esküszöm! halálodat
Appius megbánja.“

„Appius jó — siess apám!
E vastól nem félek,
Inkább szívemben tör, mint a
Homlokom bélyeg.“

„Hah Appius! nézd! e bimbó
Nem számodra termett,
Láttad ugy-e piros vérét?!“ —
Appius megdermed.

M. P.

(Folytatjuk.)

T Á R C Z A.

Á L D O Z A T.

Kiittam utolsó, legkeserűbb cseppjét
Az általad nyújtott nehéz kínphárnak,
S megmérgezett szélén a megsebzett ajkak
Enyhülést keresve még pihegve várnak.

Ön magamra vettem, s roskadok alatta,
Vétked egész súlyát, a multat egészen,
S mig kebledre hintem jövőd uj reményét :
Megalázásomban éltetemet emészttem.

Elhitettem véled, ajkaim vallották,
Hogy lemondtam rólad, hogy már elfeledlek;
Szivem ellenére, lelkem ellenére,
Azt vallottam néked, hogy már nem szeretlek.

Elhitettem véled, hogy könnyelmű szívem
Játszott, melyet adtál, ama szent érzéssel,
S mind azon ábrándos, égi boldogságért :
Nem fizetek mással, csak a feledéssel.

Elhitettem véled, hogy csalódtál bennem :
S kiábrándulás a szerelem halála —
Szétszaggatva hullnak a fátyol foszlányok
Hol elrejtve szíved, a hitet táplálta . . .

Igy magam letépve halvány homlokomról
A végső sugárkört, az utolsó rózsát,
Jövendőd nyugalmát melyben visszaadtam,
Áldom azt a kínos, azt az áldott órát.

WOHL JANKA.

BUDA ELSŐ GYÁSZNAPJAI.

Mutatvány ZORD IDŐ czimű, sajtó alatti regényből.

A György fráter által kitüzött idő előtt már a Turgovicsra vetett harács ki lön fizetve, s a kellő perczen a teljes számu városi küldöttség a bíró vezérlete alatt fényes ruhában, de aggodó, komor arczezal indult a padisah elébe.

A budai tisztos polgárok, kik Ferdinánd ellen vitézül küzdöttek, s kik szivökből örvendettek, midön a legnagyobb veszély pillanatában a törököktől segély érkezett, most már sokalni kezdék a szultán jó akaratát, s midön a székesfehérvári kapun az egész elöljáróság eltávozék, hosszú sorban kísérte a nép, szerencsét kívánva nékiek, kívánva fölindulással, könyek közt, s azon elborult, sejtelmektől terhelt hangulattal, mely legkevesbbé sem tett volna kedvező

benyomást a szabadítóknál a megszabadítottok iránt.

A küldöttség hamarabb érkezett vissza, mint gondolni lehetett; de hiányzott közülök egy . . . a városbíró.

Ő vissza lön tartóztatva. Miért? senki sem mondhatá meg. E hir nagy rémületet okozott.

Lehetek neki ellenségei, azonban tevékenysége, belátása, és részrehajlatlan igazságszolgáltatása oly tulajdonok voltak, melyek Budán és mindenütt a világon nagy tekintélyt, s nem csekély ragaszkodást szorítottak a hivatalnokoknak szerezni.

Politikai rokonszenvei nem mindig hangzának ugyan össze a közvéleménnyel, mely egy nemzeti uralkodót, a török védhatalom

gyülölt istápolása mellett is, inkább szeretett a trónon látni, mint Ferdinándot, ha ezáltal a polgárháboru és az ország két felé szakítása is meg szüntethetnék; de Turgovicsnak a bécsi udvarhoz szítása csak azért sem látszott a nép előtt veszélyesnek, mert köztudomás szerint Izabella királyné kegyelmebb emberei közé tartozott. Hízelt a polgárok hiúságának az is, hogy oly férfi, ki nemeslevéllel nincs ellátva, s egy fillér nélkül jött Budára, a fontosabb kérdésekben csak úgy hallgattatik ki az udvarban, mint az országzászlós. Megnyerte az önézőbbek szívét az is, hogy Turgovics nem követé a régi példát, mely szerint minden, magát csak valamennyire kitüntetett polgár nemesség és czimer után vágyott.

Az érdemes városbíró tekintélye kétség kívül nagy csorbát szenvedett akkor, midőn fölfedezték azon összeesküvést, mely a boldogasszony templomának czintermén át késő éjjel a várba vezetett kétszáz német katonát, kik a békétlenekkel egyesültek volna, ha egy ör a merényt észre nem veszi, és zajt nem üt. György fráter tüstént befogatott minden gyanus egyént. Ezek közül a kisbíró *Pálczán Péter* az összeesküvés indítójának Turgovicsot állítá; de minthogy a királynét is vallomásában emlegeté, ez okból őt György fráter, mint istentelen rágalmozót, rögtön kivégezteté. A hadi törvényszék Turgovicsot sem foghatta tehát kereset alá oly vádért, mely egy rágalom miatt elítélt egyén szájából eredt. Történetesen Atádin kívül, kit tetten értek, s ki még a kinpadon sem akart senkit fölfedezni, Bornemisza is, néhány tekintélyes polgárral együtt, csak *Pálczán* vallomásai által lön terhelve. Turgovics a többi gyanuba veteknél még anyiban is szerencsésebb volt, mert az egész város tudta, hogy az elkövetett árulás előtt már egy héttel ágyban fekvő beteg vala. Igaz ugyan, hogy Bornemisza tegnapi megsarczoltatása alatt a csöcselék nép ismét föl volt izgatva a város főbírája, mint a németekhez szító egyén ellen; de miután kiki látta, hogy mily nyugodt arczzal lovagol a küldöttség élén, s miután kiki azt képzelte, hogy ha vétkezett is Turgovics, a magistratusból többen voltak százszor inkább bemártva, mint épen ő: nem lehetett csodálkozni azon, ha a részvét és szánalom,

mely iránta mutatkozott, mindinkább a török elleni gyülolettel kezdett összeolvadni.

Eleget mondák a magistratus tagjai, hogy ők nem tudják, miért lön a főbíró ő kegyelme letartóztatva; de azt látták, hogy senki vasra nem verte, s hogy még a basák is majdnem tulságos tisztelettel beszélgettek vele!

A nép csóválta fejét az ily nyilatkozatokra, képtelenségnek tartá Turgovics barátságát a kontyosokkal, inkább hitt azon rebesgetni kezdett hirben, hogy a basák Magyarország fővárosának első hivatalnokát zsineggel végzik ki. S midőn Szolimán császár hadainak előcsapatjai a budai határt átlépték; midőn hajóserge a pesti partoknál horgonyt kezdett vetni; már akkor minden vagyonos budai polgár a koldusbotot kezében tartani vélte; minden anya fölserdült leányát elrejté a szem elől; minden kereskedő a legértékesebb kelméket boltjából eltávolította; minden bünös fogadást tön istenhez tért, s minden ártatlan, tiszta lelkiismerete mellett sem hitte szükségfeletti nek, magát és szeretetének többi tárgyait az általa ismert nevű szentek és vértanúk különösebb pártfogásába ajánlani.

György barát és Török Bálint rendeletéből szünni nem akaró ágyúörejek üdvözlék Szolimánt, a nagy szövetségest, midőn a Duna jobb partján vezeté óriás seregét az ó-budai magaslatokra, honnan Esztergom és Nyitra vidékének földulására tüstént csapatokat indita.

A királyi udvarba pedig megérkezett a csauz-basa, ki már egyszer Izabella férje halála után, nyilvánosan Szolimán sajnálkozásának kifejezése, de titkon a végett volt küldve, hogy pontos tudósítást szerezzen: vajon Zápolya özvegye csakugyan anya-e, vagy pedig egy becsempészett gyereket ad ki saját magzatának. Mert az Erdélyből Stambulba szökött elégületlenek ezt erősítették, s a hódító párt, melynek élén a belgrádi és anatóliai basa állottak, a váradi békekötés miatt neheztelő szultánt már félig rá is bírta vala, hogy a Zápolya családot kihaltak, a magyar trónt megürültnek, s az országot fegyverrel szerzett török tartománynak hirdesse ki.

A csauz-basa titkon nyomozott, kutatót, s vizsgált, s minthogy az elégületlenekhez volt utasítva, hamar meggyőződött arról, hogy János Zsigmond, a csecsemő magyar király, csakugyan fölvelt gyermek.

E közben valaki Izabellának elárulta a csauz-basa által kezelt ármányt s ő valami ürügy alatt magához hivatá a csauzt.

A királyné rendkívüli szépségét tán soha annyira ingerlővé nem tette a finomabb érzéssel választott, de egy kevésbé kaczer öltözék, melylyel a renegát törököt fogadta, beszélgetvén vele olasz nyelven, — mert a csauz-basa születésére nézve dalmata volt — fontos és igen bonyolult politikai kérdésekről. A csauzt elbódítá a kellem és bűbáj, melyet sovár szemei szívtak be a csodaszép alak minden vonalairól, minden mozdulatáról. Fonák feleleteket adott, összecserélte a szavakat, a királyné zengzetes hangját hallá csak, s a gondolatok, mielőtt értelmököt felfogta volna, elpárologtak meggyuladt képzelődése hevénel. Oly állapotban volt, mintha mákony által ittasulva, a földi élet és a paradicsom jelenetei szeszélyes káprázatokban egyesülnének körülle, hogy mámoros érzékeit a valódi tárgyak és a képzelőcsalódásai közt rir gassák.

A csöngetyü hangja idézé vissza merengő elfoglultságából.

E jelre a dajka behozta a csecsemőt és távozék.

A királyné, folytatva beszélgetését, kibontá mellfátyolát, s mintha senki sem volna a teremben, szoptatni kezdé gyermekét.

— Alláhnak hata' ma nagy, kiáltott föl a csauz-basa elragadtatással. Allah elméje teremté a mennyet és a földet; de csodatevő hatalmát akkor emelte legmagasabbra, midőn szépségedet gondolta ki. Engedd meg felséges királyné, hogy lábait csókolhassam meg Zápolya utódjának, a győzhetetlen paradisah fogadott fiának és Magyarország királyának.

E jelenet mentette meg Buda ostroma előtt néhány hónappal Magyarországot, s most ugyanazon csauz-basa vezetteték számos kísérettől környezve az ünnepélyes elfogadtatásokra szánt nagy terembe; épen midőn a hanyatló nap végsugarai a halottakkal fedett mezőkön, és a palota festett ablaküvegeinek csataképein csillogtak.

A kíséret átadá a gazdag ajándékokat; a csauz-basa pedig jól betanult beszédben fejezé ki a szultán sajnálkozását azon, hogy az ozmánok régi hagyományai tiltván a fjedelmeknek idegen nőkhez tett látogatását, neki sem szabad a királynét személyesen fölkeresni. A magas helyzetű nők legféltékenyebben őrzendő kincse a szemérem, s ezért lehetlen a szultánnak kívánnia, hogy ő felsége a táborba hozzá menve, annyi férfi szemének legyen kitétetve. A legszigorúbb rabnő érzése is sértve van, ha arcfátyolára idegen tekintet téved, kémlelvén az eltakart vonalokat. A szultán tehát csak arra kéri a királynét: küldje el hozzá az ő jóbarátja örökösét, a kis Zsigmondot, az ország tanácsosainak kíséretében, hogy szive óhajta szerint láthassa, megölelhesse, megcsókolhassa s fiainak, Szelimnek és Bajazetnek bemutatván, azok testvéri szeretetébe ajánlhassa.

Izabella a váratlan kívánat által zavarba hozatva, s nagy szerencsétlenséget sejtve, haladékot kért, míg minisztereit tanácskozásra egybegyűjtheti.

.....

A palotában hamar terjedt el a miniszteri értekezlet hire és oka. Előbb a kamarások sugták meg a palotahölgyeknek, s az apródok fecsegték el a belső nőcselédeknek; utóbb a királyné rendeletei semmi kétséget nem hagytak fenn a bekövetkezendő nagy semény fontossága és részletei iránt. Az udvarmesternő kapkodott, futott, nyitá és csapta be az ajtókat. Sem Madridban, sem Nápolyban, sem Bécsben ilyes czeremonia még nem fordult elő. Honnan vegyen rá előzményeket? Ha a király serdült kora volna, akkor az udvarmestert és az első kamarást illetné meg a gondoskodás kötelessége; de minthogy csecsemő, neki, az udvarmesternőnek kell eszmét keresni e saját-szerű szertartásra. S kit rendeljen a király mellé? A dajka nem mellőztethetik, pedig nincs kiképzett modora, s az illem szorosabb szabályait nem tanulmányozta. Aztán micsoda illem uralkodik a török udvarban, ez is nagy kérdés. Ha a szép palotahölgyeket küldi a király kíséretéül, vajon hány jön közülök vissza? ha a rutakat küldi, nem fogják-e ezt a basák ellenökben bizalmat-

lansági szavazatnak tekinteni? Ha férjhezmenteket küld, nem gerjeszt-e féltékenységet? ha hajadonokat küld, nem rontja-e ezek társasági helyzetét? S aztán, hogy viseljék magukat? miként öltözködjének? keresztbe tegyék-e a kezöket, ha köszönnek, vagy csak térdököt hajtsák meg? S ha valamelyik *galant* török basa csalogató szavakat intézne hozzájuk, hogyan fejezzék ki tagmozdulattal ezt a szót: *nem*. A magyar nogatja fejét, s az *on nem*-et ért; de a török, midőn rejét nogatja, azzal a beleegyezést, az *igent* adja tudtul. Tehát az udvarlókkal szemközt magyar vagy török értelemben nogassák-e a palotahölgyek fejöket, hogy épen semmi félreértés ne támadjon? ez nagy kérdés vala, melyért a szegény udvarmesternő vonakodott bármi felelőséget magára vállalni.

Hasonló aggodalmakban voltak a palotahölgyek is. Az egyik állítá, hogy ő ha szerecsent lát, sikoltani fog, a másik azért tiltakozott a meleteltől, mert az ő *renegát* férje okvetlenül letartoztatja; a harmadik követelte, hogy, ha csakugyan őt küldik, adjon neki egy tört az udvarmesterné, melylyel a basát, ha szükség lesz rá, szivbe döfhesse; a negyedik erősíté, hogy ő, az illem megsértésével is, vonakodni fog *szorbettet* enni, mert abba szerelemital lehet vegyítve; az ötödik negédesen mondá, hogy ha őt küldik el, a szultánnál csupa kíváncsiságból fel fogja emelni arczáról a fátylat, s az ebből következhető minden szerencsétlenségért az udvarmesternőt teszi felelőssé.

A komornák, kik urnőiknél a kisegítő eszközök fellelésében lelékenyebbek szoktak lenni, összedugták többnyire csinos fejceskéiket, s a legérdekesebb csevegés után abban állapodtak meg, hogy igen czélszerű volna, ha a nagyságos asszonyok és kisasszonyok, miután úgy félnek a töröktől, őket öltöztetnék át palotahölgyekké. A törökök bizonyosan észre nem vennék ezen cselt, s különben is tudatik, hogy a rangra nézve nincs finyás izlésök, mert még a császár háremébe is rabnőket visznek.

Ezen elmés javaslatot megbuktatá György barát, ki szertelen tevékenységénél fogva még az udvari háztartás ügyeibe is szokott vegyülni.

Rendeletet készített t. i. az ünnepélyes menet minden részleteiről, s annak tizen-

nyolczadik pontja, mely az udvarmesternőnek épen éjfélkor kézbesítették, így hangzék: „Kudrahiczky asszonyom pedig hármat az idősebb és nem tetszetős arczu nők közül válaszszon ki, s azokat rendelje kíséretül Zsigmond király ő felsége mellé.“

Az udvarmesternő, hogy hamarabb végezhesen, hangosan olvasá fel a rendeletet, mely a fiatal osztály által nagy nevetéssel, de a többiektől még nagyobb visszatetszéssel fogadtatott.

— Látszik, hogy a kegyelmes ur még azt sem tudja, hogy már a harmincz éves asszonynak sincs esztendeje — szolt dévajon az a kisasszony, ki a szultán sátorában okvetlenül fel akarta emelni a fátylát.

— S ugyan melyiknek nincs közülünk tetszetős arca? — kérdé kevély önézettel az, ki semmi esetre nem akart *szorbettet* enni.

— Meg kell gondolnunk azt is, hogy kedvelt udvarmesternénk távozása által, mint a tévedező juhok pásztor és ör nélkül maradnánk — jegyzé meg hamis czélzással az a fiatal nő, ki *renegát* férje általi letartoztatástól remegett.

Az udvarmesternő haragos tekintet vetvén az egész társaságra s különösen a *renegát* feleségére, ki, fájdalom, még a fiatal kor virágjában volt, s a *nem-tetszetős* arczot sem lehetett rátukmálni, ismételjük, az udvarmesternő méltóságának teljes érzetere emelkedvén, ekként szolott: — Nemes hölgyek! hivatalos kötelességem a királyi palota nőszemélyzete közt a rendet és fegyelmet a hatalmamban álló minden eszköz szigoru alkalmazása által is fentartani. Itt, mint látom, zendülés akar kiütni, s a királyné tekintélye az én személyemben vakmerő kifejezések által sértetik meg. Ez a honárulás és az uralkodás elleni pártütés egyik legborzasztóbb neme.

— Nem! — tiltakoztak a palotahölgyek.

— Sőt épen a legborzasztóbb neme, melyet Werböczi István ő nagysága csak azért nem említett meg a felségséris esetei között, mert létezését lehetetlennek tartá, mint a bölc Solon az atyagyilkosságot.

— Kérdjük meg Werböczitől, küldjünk hozzá egy deputatiót — zajgottak a fiatalabb hölgyek.

— Mi? hát kegyetek éjjelnek idején akar-nak a várból kironítani, mely azonkívül, hogy

vár, a palotahölgyekre nézve a kolostor természetével is bír.

— Nem tudunk arról semmit!

— Igen, a kolostor természetével is bír, — folytatá hangnyomattal az udvarmesternő — s én holnap reggel jelentést fogok tenni ő felségének, hogy kegyetek desértálni akarnak, mint a katona, és elszökni, mint az apácza.

— Mi csak azt mondtuk — válaszolá meglehetősen vakmerőséggel az a kisasszony, ki a *szerecsen* miatt a szultán szeme előtt sikoltani akart — mi csak azt mondtuk, hogy nagyságod nincs veszélynek kitéve, ha Zsigmond ő felségét a törökökhöz kíséri; mihelyt azonban nagyságod az ellenkezőjét nyilatkoztatja ki, mi töredezett szívvel fogunk tévedésünkért bocsánatot kérni.

— Hallatlan romlottság! — sohajtá az udvarmesternő. — Ki kell tisztítani az egész palotát. Én nem tudom többé köztetek a rendet fentartani. A hosszas ostrom kivetkezettet előbbi természetetekből. Ha püspök uram nem elegyedik bele, fölbomlik az egész udvar. Még holnap fogok jelentést tenni.

Ezen fenyegetés egy kevésbé meghökentette a hölgyeket.

— Igen, holnap fogok neki jelentést tenni. Most pedig ezennel rendelem és parancsolom, hogy a fiatalság tüstént távozzék innen, s csak azok maradjanak ben, a kik közül ő felsége kíséretét kell kiválasztanom.

Az udvarmesternő rendeletét hallván, az ajtó felé tolongtak az élteesebbek, s csak utánok vonulhatott ki a fiatalság.

Percz alatt üres lett a terem.

Csak a *renegát* neje, kit Martinuzzi már egy versen ki akart az udvarból tiltani, s ki az udvarmesternő hiúságát legélesebben sértette meg, választá a távozás helyett a karszéket, melyre kényelmesen letelepedett.

— Menjen kegyed is, menjen a többiek után — nógatta az elkeseredett udvarmesternő, — csak én hiszi, hogy vén asszony?

— Minket, szegény némbereket, a szenvedések és csalatkozások inkább vénitenek, mint az évek — válaszolá a *renegát* neje áhítatos arcczal. — Egyébiránt azért maradtam itt, hogy, ha nagysád rám bizná, félóra alatt tiszteletre méltóbb kíséretet ál-

litok össze, mint a minő a jelen körülmények közt a palotahölgyekből kitelik. Ezek, mint nagysád nálamnál is jobban tudja, többnyire oly kisasszonyok, kik fényes házasságra számítanak, vagy oly nők, kik az udvarban lakás által férjük befolyását akarják megszilárdítani. Miként juthatna nekik eszökbé, hogy a szultánok a nagy fogadtatások alkalmával zsákkal szórják ki az aranyokat, s hogy az Ó-Budára kirándulás ötven jobbágytelket is megérhet? Ne volna csak a férjem a szultánnál, öröme est elmennék én.

— S csakugyan oly jövedelmező volna? — tudakolá az udvarmesternő, kinek mind a *renegát* neje iránti haragját, mind pedig saját arca és évei körüli jogtalan hiúságát ellensúlyozni látszott a vagyonszomj.

— Főleg a mostani szultán bőkezősége mesével határos.

— Meg kell vallani, — szólt nem csekély nagyítással az udvarmesternő, — hogy én a madridi és nápolyi udvar körében nyervén kiképzésemet, a barbar népek szokásairól kevésbé értesülhettem. A „romanzerók“ és a „trovatorok“ a holdvilágos éjeken folyvást pengeték ugyan a lantot ablakaim alatt, s ha kifogytak a legujabb szerelmi versekből, változtatás kedvéért daloltak a pogányok borzasztó vérengzéseiről is, kiket a *romanzerók* állandólag *moreskóknak*, a *trovatorok* pedig *araboknak* neveztek; de sohasem hozták föl azok bőkezűségét.

— Roppant hiba volt tőlök, nagyságos asszonyom! — válaszolá a *renegátné* hamis komolysággal.

— Kit gondol kegyed Zsigmond király kíséretéhez megszerezni?

— Boldoggá teszem vele a várnagynét.

— Azt a roszt nyelvű asszonyt?

— Ott nem használhatja nyelvét, miután egy szót se tud törökül. Aztán másodiknak jó lesz a családi levéltárnok felesége, kinek nyolcz élő gyermeke van.

— S férje negyven arannyal tartozik nekem — egészíté ki a küldetésre szükséges indokokat az udvarmesternő.

— Harmadik nőnek, ki a kocsi elején ülne, czélszerű volna a mi fodrásznőnk, úgy is cserbe hagyta a szeretője, s vigasztalásra van szüksége.

— És számomra ritka becsü színes haj-

pomádét készít — gondolá az udvarmester-nő, de nem említé, hanem a helyett leeresz-kedő nyájassággal mondá: — Köszönöm kegyelmed szives figyelmeztetését, s a ki-rályné ő felségével is fogom közleni.

— De remélem, nagyságod nem fojja felhozni azt a csekély versengést, mely a palotahölgyek közt kiütött.

— Mindig nagylelkű és elnéző voltam; de kötelességem hozza magával, hogy a törté-n-tekről legalább általános tudositást tegyek.

— De minek elegyíteni be az asszonyok dolgába a papokat; értesitse nagysád egye-nesen ő felségét.

— Azt ígérem . . . Azonban a várnagy-nét, e csipős nyelvű asszonyt, nem fogom ő felségének a kiküldetésre ajánlani.

Ezzel távozek.

A renegát neje pedig, ujjjaival pattogat-va, kezde a szobában tánczolni. — Szép mu-latságunk lesz! holnap egész napra van min nevensünk. Fősvénységével megcsalja a vén-asszony a hiúságát. Fogadni mernék, hogy az utasítás 18-dik pontja értelmében maga áll a satnya és kellemetlen pofájú nők élére. Csitt! hallgatok, nehogy barátnéim cseve-gése miatt felhagyjon nevetséges szándé-kával.

A palotai vizályoknak, a miniszteri ér-tekezleteknek, a királyné mély aggodalmai-nak, s a szultán nagy és titkos politikai terveinek tárgya, a kis Zsigmond, mig sorsa fölött ezerek virrasztottak, csendesén alvák bölcsojében, és még azt sem sejté, hogy a dajka helyét az anya foglalta el.

Pedig most oly kedves, oly átengedő, oly mindenre figyelő dajka vala Izabella, minthá a trón és uralkodás egy hamar el-röppenő álm, de az anyai gond a valóság, az egyedüli hivatás lett volna, melyhez ő ért, s mely a végzet által osztályrészéül jutott.

Szemeitől végkép eltávozott a szender, és megjelentek a könyvek, majd az ivor fe-születre, melyet ima közt nyomott ajkaihoz, majd az elringatott csecsemő póláira, fürtei-re peregve. Ha fohászai, ha zokogása, ha szeretetének hőbb kitörése néha nyugtala-niták kisdédét, tüstént zöngött, énekelt daj-kadalokat és *sonatákat*, a mint épen eszébe jutottak.

E közben az éj csillagszemeivel, felleg-telen láthatárával, meleg lehével, s a távol-ból hozott rejtelmes, bár egyenlő morájával mindinkább izgatá a királyné idegeit és lá-gyítá el érzéseit.

Visszagondolt multjára, a rövid de ra-gyogó hajadonkorra, midőn Krakóban és Rómában ünnepelteték. A pártát a korona váltotta föl egy éltes s megtört férfiú olda-lánál. Hamar jött rá az özvegygyász, a vér-ontások, szenvedések, megaláztatások, ural-kodás s alárendeltség változó jeleneteivel. S most az alig huszonhárom éves királyné sem fiatalságában, sem szépségében, sem a rangban, sem a tevékenységben nem találja fel azt, a mit boldogságnak neveznek, s melynek létezését sokan tán csak azért hi-szik oly makacsul, a miért hiszi némely cí-merkészítő a griffmadarat vagy egyszarvut, — mert már sokszor lerajzolta.

— Csak gyermekemben békültem ki hely-zetemmel — sohajtá — s ki tudja, holnap nem kell-e megtudnom, hogy az özvegy bá-natát mennyivel mulja felül a gyermekét vesztett anya kétségbeesése! . . Aludj ked-vesem! Örködjének fölötted családom, nem-zetem védszentjei, s Magyarország nagyasz-sonya! . . Két éve már, hogy e földet, mely a testvérvért iszsza, kötelességem és hajla-mom szerint második hazámnak tekintem, s ma láttam először egy könnycsepet, mely érettem omlott. Annyi nap alatt egy könny! Zord férfiak laknak itt, kiknek szívét a köz és magán veszteségek megfagylalták, még mielőtt Izabella szenvedni tanulhatott vol-na. Miért kívánjak részvétet tőlök?! . . Aludj, kedves gyeregem! Fejlődjenek lassan ér-zeid, nyiljék föl későn kebeled és értelmed, hogy midőn ragaszkodni akarsz, e kipusztí-tott földön már találhass egy lényt, kire tá-maszkodni lehet. Oh! hogy az anyának azt kell áldásként kérni, a mit máskor átoknak vélne! . . Aludj kedvesem! Sokáig tartsák a pólakötelékek lefoglalva azt a mi benned szellemi, hogy a midőn a hosszú gyermek-kor az első belátásnak helyet enged, tisztultabb legyen az erkölcsi élet láthatára, s midőn első érzésed felébred, ne találkozzék okvetlenül az első undorító csalatkozással. Miért vetett föl a véletlen a trónra, mint a sziklára azon növényt, mely ott csak féltáp-lálékot szivhat, mig a völgyben dúsan te-

nyészhetett volna! Sokan irigylik hazug szerencsémét, s valódi szerencsétlenségemért csak egy könyecsepet ismerek. Frangepánt is tán csak a közveszély hatotta meg. Tán a trónt sajnálta, melyen ülök, képviselve egy elvet, egy törekvést, egy vérázta- tott zsámolyát a nagyravágyásnak, mely úgy ingadozik, mint térdeim reszkettek, mid-
dön, hogy gyengeségemet el ne áruljam és tanácsaim gunyos észrevételeire ki ne tegyem, kénytelen valék az asztalhoz támaszkodni . . . Aludj, aludj, gyermekem! ne vegyüljenek álmaid közé azon torzalakok, miktől reggel rettegni és sirni fogsz! Mily zaj a siri csendben! Mintha hallanám a török minden mozdulatát, mintha álmos ke-
zek szítanak a hamvadó tábortüzet, mely körül guggadozva aggok beszélnek azon ré-
gibb bűnök történetét, miket ők dicsőség-
nek neveznek, hogy új dulásokra ingereljék a fiatalokat, kik még kevés keresztény fal-
vat égettek el, s kevés nőt fűztek rabszjira. És ezek a mi szövetségeseink! Ezekhez kül-
döm fiamat, s midőn a vádteijes segély mi-
att Frangepán nézete szerint az ország egy része áldozatul eshetik, fiam életéért legfe-
lebb az a tapasztalás kezeskedik, hogy a földön heverő erőtlen csecsemőt az elefánt sem szokta eltaposni.

Az udvarmesternő lépett halkán a szo-
bába, s az általa félrevont kárpit lassu su-
hogása az üvegdarabok éles pengéseként
hatott a királyné izgatott idegeire.

Említé általunk már ismert tervét. Kér-
te a királynét menjen pihenni, kimélje drá-
ga egészségét, bizza a gyermeket minden
uralkodónő, sőt általában az anyák bevett
szokása szerint, a száraz dajkára, figyelmez-
teté a közlő hajnalszürkületre, kért, cse-
vegett, tanácsolt, mig ki nem utasították.

Turgovics Miklós, Budaváros főbirája,
nem tudta megfogni, hogy miért van a török
táborban. Néha fogolynak képzelte magát;
de e szomorú helyzetet meg látszott czáfol-
ni az a tény, hogy mig az országtanácsosok
és főurak fegyveres őrizettel vétettek körül,
neki szabadon lehetett kimenni sátorából.
Máskor hinni akarta, hogy ő szabad, de ezen
édés reményt megint hamar eloszlatta a ta-
pasztalat, mely, midőn sátrától messzebb

akarna menni, valami jancsár vagy spahi
alakjában előlépett, s visszakergeté a tábor
központján bizonyos szük területre, mely-
ből, mint a megbüvölt az elébe irt varázs-
körből, sehogy sem birt kimenekedni.

A csecsemő király visszautazása utáni
reggelen azonban a rejtelmes homály, mely
Turgovics helyzetét körülfogta, oszlani kez-
dett, mint midőn végre a sűrű ködön egy
sugár tör át. Vajon e sugár a megtért sze-
rencse napjának hajnalpirjából, vagy alko-
nyának utolsó csillámából tévedt-e hozzá?
elhatározni nehéz volt.

A csausz tudniillik, reggel hat óraker
sátorába lépve, mondá: — A kegyelem min-
dig buzogó forrása szét áradott a te városod-
ra is, óh *kadi!* A hatalmas padisah megke-
gyelmezett azon raboknak és rabnőknek,
kik a német tábornokkal szőtt czimborásko-
dás miatt mint bűnösök vagy túsok a mi
táborunkba küldettek.

No tehát megvigasztalhatom Bornemi-
szát is, kinek nőjét és leányát György fra-
ter ide hurczoltatta: gondolá Turgovics, s
gyorsan kezdett öltözni. Ha elvesztettem
vagyonomat, legalább szabad vagyok és lát-
hatom feleségemet s két kedves gyerme-
kemet. A fecskének, ha elrontják fészkit, uj-
ra építi. Iparkodom s megint vagyonossá
leszek. Mint fog örvendeni az én kedves nóm;
látom az elragadtatás könyeit szemében.

Körülbelöl ezeket gondolta Turgovics,
mig szájával így szólott: Nagy a világhó-
ditó szultán kegyelme, s kiapadhatlan mint
a tenger. Legyen Allah irgalma is oly mér-
hetetlen és határnélküli iránta.

A csausz hallgatott, várván mig öltöz-
ködését Turgovics tovább folytatá, s az
után így szólott: — A szultán kegyelme
nagy és béketűrése hosszú ugyan, mint az
üstökös serénye; de a te eszed, érdemes
kadi! oly rövid, mint a kutya elvágott farka.

— Miért hiszed ezt, igen tisztelt csau-
szom?

— Mert felöltél magadra egy mellétes
dolmányt, melynek színe nem jól választott,
s melyen hiányzik az aranyzsinór és égkő.
Öved ruhaszekrényedben maradt, nem is
emlitve süvegeden a kócsag-forgót, közepén
a nagy smaraggdal.

— Oh csauszom! az én kedves nóm szebb-
nek tartja ezen egyszerű dolmányt, ha rajtam

látja, mint máson a királyi bibort. Övem az ő átölelő karjai lesznek, s ha szemembe tekint, nem fogja meglátni, hogy a süveg forogóján kavics van-e vagy drágakő.

— Bölcs kadim! honnan tudod, hogy nőd ez életben valaha téged látni fog, s ha látand, örvendeni rajta?

— Hiszen te mondád, hogy szabadok vagyunk : szólt Turgovics megütközéssel.

— Rólad nem beszéltem, kadi : te öltözz fényes ruhába, állj a táborpiacz közepére, s várd, hogy mi történik ott veled.

Ezzel a csausz távozott, de a mint a sátorfüggönyt kinyitá, Turgovics két felállított őrt látott.

— Veszve vagyok! Engem szemeltek ki áldozatul, s diszruhában kívánják, hogy meghaljak : sohajtá Turgovics, s dermesztő hideg nyargalt át teste minden ízén.

Örei a piacra vezették.

Itt felállítva voltak a Buda ostroma alatt ejtett s a vezérek által a szultánnak ajánlódó foglyok, fegyveres jancsároktól körülfogva.

Turgovicsnak az anatóli basa mellett, ki mint látszott parancsnoki szerepet visz, kelle helyet foglalnia.

— Hányjátok kardra e hitvány *gyaurokat*, szólt a basa a foglyokra mutatva, s elkezdődék az irtóztató mészárlás az allah kiáltásával, a sebesültek jajgatásával, a haldoklók nyöszörgésével, az elmesztett tagokkal, a gyilkosok bösz és a legyilkoltak szivszaggató arczkifejezésével, a földet megáztató s a vert sebekből messze kifecskendő vérrel. Nehány csep Turgovics ruhájára, és egy égető, letörölhetlen, az ő sápadt arczára esett.

A végrehajtott munka után a jancsárok fele a holtakat takarítá el, másik fele sorakozék.

Az anatóli basa magyarul mondá : — A budai bíró lépjen a sort formált jancsárok élére, vezesse őket a várba, s foglalja el számokra azt a szultán nevében. A jancsár aga a városbíró baloldalán megy vele.

Turgovics előbb megkísérté, hogy látja-e a jancsárokat? s csakugyan látott holmi phantasticus alakokat, mintha lebegnének megnyujtva, megrövidítve, foszlányokká osztva magukat. Aztán megkísértette : vajon mozognak-e lábai? s úgy találta, hogy

mereven és előre lépnek, de mintha fából volnának készítve. Nagy mesterség volt, figyelemmel kilesnie : vajon a lábmozgatás vakmerész próbája közt, feje elé vagy hátra akar-e esni? azonban rendre sikerült az egyensúlyozást kitalálni. S ő valóban ment Buda felé, s ez nem lehetett csalódás, nem az érzékek káprázolata, nem a forró láz álma, . . . nem, az száraz és elvitathatlan tény volt. Mintha ittas volna, hozzá közelítették a házak, . . . azonban csilhatlanul ő ment azok felé. Néha úgy rémlett, mintha a magas épületek levették volna fedeleiket, mint szokta az ember a fejről kalapját, ha nevezetes férfiúval találkozik; azonban Turgovics utóbb ennek is ellenkezőjéről győződött meg, tapasztalván, hogy az út fordulatai miatt tűnik el némely ház teteje. Az ő vizsgáló elméje, fájdalom! mindinkább kezdé jogait visszanyerni, mind gyérebbé lettek a tünetek, mind sivárabbá a való. Már nem kétkedett többé, hogy az emberek előle nyargalnak, zárják be kapukat, és az ablakokon véletlenül kitekintő arczok őt látva válnak kövé. Még csak egy visiója volt, midőn a viziváros kapujának első lépcsőjére tette lábát : felesége halottas ágyon feküdt, kezét görcsösen szorítva szívéhez, mely egy nagy fájdalom miatt egyszerre megszakadt . . . oh, de ez talán még sem pusztá látomás, ez a még nem hamisított való, ez oly tény, melyről kétkedni semmi tagadó böleselet nem tud.

Turgovicsnak egy köny hullott ki szeméből, s arca szögletére tévedve lemosott valamit azon vércsepből, mely vitriolként égette, midőn a török őt eszközévé avatá.

A mi ezentul történt röviden meg van írva a krónikákban.

Turgovics Miklóstól vezetve, felmentek a jancsárok Budavárba, a vizivárosi kaputól a Szentgyörgy teréig; hol hozzájuk csatlakozának a Budára tegnap csak mulatni indult bajtársak is. Nehány percz múlva deli arab ménen s fényes törzstiszteitől kísérve megjelent az anatóli basa, a renegát Szolimán is. Ez Turgovicstól a szultán nevében átveszi a várost; midőn aztán, magasra emelvén a nagyur zászlóját, jancsáiraival minden utcát és kaput megszállat. S most egyszerre utcákon kikiáltatik, hogy valaki a városban van, nemes, katona eltakarod-

jék. Estig végrehajtatott a parancs, s a meg-
lepetett, vezérek nélkül bolygó őrség tétle-
nül nézte az ármányt. Most két sátor emel-
kedik a Szentgyörgy terén: egyik Szolimán
basáé, a másik a jancsár agáé.

A következő nap meghirdettetett, hogy
a polgárok s a köznépek fegyvereiket, bár
mineműek legyenek, még a késeket is, fejkök

és jószágok vesztése alatt a Szentgyörgy te-
rére hozzák. A városi nép a szerint cseleke-
dett. Izabellát fölhevítte a jancsár aga, nyitná
meg a királyi várak kapuit Szolimán hadai
előtt. A várak a szultáné, válaszóla Iza-
bella, kérve az agát, csak addig ne ereszte-
ne be senkit, míg belőle ki nem költözik.

KEMÉNY ZSIGMOND.

V E G Y E S.

— Hétfőn a magyar akadémia ülésében *Tre-
fort* Ágoston úr, a törvénytudományi osztály tagja,
emlékbeszédet tartott az 1859. április 16-án elhunyt
külföldi levelező tag s nagy államtudós *Tocque-
ville* Elek fölött. Ismertette először a nagy férfiú
életét, azután munkáit s az ezekben letett mély
igazságú elveket, végre levelezéseiben, melyekből
több érdekes darabot olvasta fel, mint embert is
elénk tüntette. A számos éljen-nél fogadott előa-
dás után *Ipolyi Arnold* mutatta be az „Archeolo-
giai közlemények“ megjelent II-dik kötetét; mire
a titoknoki jelentések következtek, s először is
azon szép áldozatkészség, miszerint *Purgstaller*
József r. tag 3 évi akad. fizetését, *Hoványi F.* és
Szalay Ágoston urak pedig az *Ertesítőben* meg-
jelent munkáikért járó tiszteletdíjat felajánlották
az akadémia tőkéjének öregbitésére. — *Vámbéry*
I. tag *Szambulból* irt levelében a magyar historia-
hoz fontos török munkák megvételére az időt je-
lenleg kedvezőnek látván, e czélra 800 ftnyi ösz-
szeg utalványozását ajánlja kieszközleni az ig. ta-
nácstól. Utasítatni fog, hogy elébb azon török
munkák jegyzékét küldje meg. Ez után a titoknok
a bírálók véleményét olvasta fel *Sasku K.* két
munkája felett, melyek nem lévén kielégítőek, visz-
szaadatni rendeltettek. Némely, részint az akad.
tőkéhez, részint házépítésre és a *Széchenyi-szo-
borra* újabb érkezett adományok bejelentése
után az ülés eloszlott.

— Miután a Kisfaludy-társaság, legközelebbi
ülésében, elhatározta, hogy a csupán pártolóinak
ígért könyvilletmény kiosztását alapítóira és író-
tagjaira is kiterjeszse: tisztelettel szólitom fel
az utóbbiakat, hogy a mennyiben lakások, kivált
pesti házszámok előttem tudva nem volna, annak
jegyzékét hozzám beküldeni, vagy a megjelent
könyveket a kiadó hivatalból (*Emich*, baráttér
7 sz.) elvitetni méltóztassanak. (Lakásom üllei ut
és 3 pipa utca sarkán, a sarokházban.)

Arany János
igazgató*).

*) Kérem a lapokat e rövid felhívás átvételére.

— A rimaszombati kaszinó jan. 5-én tartott
közgyűlési határozata által a Kisfaludy-társaság
alapítói közé lépett, s az erről szóló jegyzőkönyvi
kivonatot a társaság igazgatójának beküldötte.

— A kecskeméti kaszinó — mint a M. O. je-
lenti — szintén a Kisfaludy-társaság alapítója lett.
— *Gróf Dessewffy Emil* s *b. Eötvös József*,
mint a magyar akadémia elnökei, Ő Felsége által
megerősítettek (M. O.)

— *Latinovics Illés* ur 300 fttal, urbékkárpót-
lási kötvények és szelvényekben, járult az írói se-
gélypénztár gyarapításához. A rimaszombati ka-
szinó pedig évenként 12 fttal igéri azt támogatni.

— *Jancsurák Pál* Szegedről 5 ftot küldött az
akad. épületére azon megjegyzéssel: „ha nekem
nincs is házam, legyen legalább kedves nemze-
temnek.“ Ez is szép!

— *Tóth Endre* újabb költeményeiből egy kö-
tet fog megjelenni „Harangvirágok“ czim alatt,
Emichnél. Előfizetési ár 1 ft, mely folyó hó 20-áig
a nevezett kiadóhoz küldendő. A könyv szétkül-
dése február végén történik.

— A pesti egyetem joghallgatói egy önképző
„Verbőczy-egyletet“ szándékoznak alakítani, hol
magokat törv. tudományi munkálatokban és szó-
noklásban gyakorolják.

— Székesfehérvárott az ottani tanárok új ta-
nodai lapot készülnek megindítani.

NYILT LEVELEZÉS.

T. Szilágyi Antal urnak, **Jászkisér** és **Simkovits Iván**
urnak, **Ghymes**, A Kisfaludy-társaság pártolói közé
belépés három évi kötelezéssel, (jelenleg 1861—63)
történik, e szerint a 4 ftot 1861-re irtuk be, nem gon-
dolván, hogy a multévi érdekes könyvilletményt birni
nem ohajtanák. Csupán egy évre belépni ugy sem lehet.

L. M. plebános urnak. Kiadó hivatalunk nem tehetett
mást. *November* és *december* hónapokról egyetlen pél-
dányunk sincs, fájjaljuk, de ezen csak 2-dik kiadás ál-
tal lehetne már segíteni. Hanem ez roppant költséges:
nagy számu előfizetés birná csak fedezni. Mult félévi
teljes példány sincs egy sem.

R. L. urnak. Sőt — a humor nagyon is szelid. Erősebb
kellene.

UJ KÖNYVEK *).

BEDE ÁDÁM. Regény. Irta *Eliot* György. Angolból fordította *Salamon* Ferencz. Első kötet 2-dik füzet. Szétküldetik a Kisfaludy-társaság pártolójának. (Emich, Pest, 1861.)

LATIN-MAGYAR és MAGYAR-LATIN ZSEBSZÓTÁR, iskolák használatára. Irta *Holub* Mátyás, bajai tanár. Ára 2 ft. 50 kr. (Schön Jakab tulajdona.)

SÁROSPATAKI FÜZETEK. Protestans és tudományos folyó irat stb. Szerkeszti *Antalfi* János, tanár. Ötödik évfolyam. X. Előf. ára egész évre 6 ft. (Sáros-Patak, a főiskola betüivel.)

KÉZAI Simon mester magyar **KRÓNIKÁJA.** Fordította *Szabó* Károly. Ára 1 ft. (Ráth, Pest.)

BÉNYEI Gábor **KÖLTEMÉNYEI.** A szerző sajátja. Ára? (Beimel és Kozmánál, Pest, 1861.)

A MAGYAR NYELV gyakorlati **TANFOLYAMA.** Negyedik kötet: Rövid magyar nyelvtan. Elemi és néptanodai oktatók számára kézi és ségéd könyvül *Kellner* Lajos porosz tanügyi tanácsos módszerét követve, írta *Kempelen* Győző, stb. Ára 60 kr. (Burger, Szeged, 1861.)

TARTALOM.

Az irodalmi méltóságról. *Dallos Gy.* — Malvina költeményei. *M. P.* — Áldozat. *Wohl J.* — Buda első gyásznapjai. *Kemény Zs.* — Színház. — Vegyes. — Nyílt levelezés. — Uj könyvek.

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kérének a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az újonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész czímét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek.
A szerkesztőség.

Előfizetési felhívás

A SZÉPIRODALMI FIGYELŐ

aesthetikai, kritikai és szépirodalmi hetilapra.

A SZÉPIRODALMI FIGYELŐ első éve october végével lefolyt.

Nem szükség mondanunk, mennyi akadálylyal kellett küzdenie fenállása első évében: részint, mivel a közönség osztatlan figyelmét a haza nagy érdekei vették igénybe; részint, mert a kedélyek általános hullámzása az irodalmi csöndesebb munkáságra is ernyesztőleg hatott.

Mindamellett igyekeztünk megoldani feladatunkat. Mennyire sikerült ez: olvasóinkra bizzuk megítélni. Elöttük a lap egyévi folyama erős és gyöngye oldalival; ám forgassák végig s ítéljenek: lehetett volna-e az adott körülmények közt e nemben valami sokkal jobbat állítani elő.

Szándékunk volt előfizetési határidőnket összeegyeztetni a naptári évvel, s e czél-

ból december végeig is fogadtunk el előfizetést. De bővebb megfontolás után beláttuk, hogy e változtatás nem czélszerű. Lapunk mind alakjára, mind tartalmára nézve alkalmas, hogy év végén beköttek; s azon t. előfizetőinket, kik mult évi novembertől jelen october végeig járatták, ha tovább nem kívánnák is, nem foszthatnók meg czímlaptól és tartalomjegyzéktől. Már pedig ha ezeket adunk most octoberben s így bezárjuk ez évi folyamot: nem adhatunk decemberben ismét. A kötetek disztelen egyformátlansága is ellene mond ama változtatásnak. Ennélfogva tisztelettel fölkérjük azon t. cz. előfizetőinket, kik december végeig küldötték be a pénzt, hogy előfizetésüket félévre kiterjeszteni méltóztassanak.

Ezek szerint az előfizetés rendje így áll

Helyben házhoz, vidékre postai küldéssel:

Egész évre (nov. 1861—oct. 1862) . . . 10 ft. a. é.

Fél évre (nov. 1861—apr. 1862) . . . . . 5 „ „

Négy óra (jan.—april) . . . . . 3 „ 50 kr.

Az előfizetési pénz a „Szépirodalmi Figyelő“ kiadó hivatalába (Egyetem-utca 4. sz.) küldendő be.

Pest, oct. 23. 1861.

Heckenast Gusztáv

kiadó.

Arany János

szerkesztő tulajdonos.

Arany János, felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Kiadó: Heckenast Gusztáv.